

“संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल आधार, महिलाको शरीर, श्रम र पहिचानमा आफ्नो अधिकार”

महिला मञ्च
८-१० फागुन, २०७४

प्रदेश नं. ३ का जनप्रतिनिधि महिला तथा महिला मानव अधिकार रक्षकहरूद्वारा पारित काठमाण्डौ घोषणापत्र

सबै नेपाली नागरिकको स्वतन्त्रतासहित सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने अधिकार स्थापित गर्न एकसय वर्ष अगाडीदेखि योगमाया न्यौपानेले शुरु गरेको संघर्षलाई स्मरण गर्दै, संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको स्थापनाका लागि भएका २००७ र २०४६ सालको जनआन्दोलन, १० वर्षे सशस्त्र द्वन्द्व, ०६२/६३ को जनआन्दोलन, मधेश आन्दोलन, थरुहट आन्दोलन लगायतका विभिन्न सामाजिक/राजनीतिक आन्दोलनहरूमा नेपाली महिलाले गरेका संघर्ष र बलिदानको उच्च कदर एवं त्यस योगदानप्रति गौरवान्वित अनुभूत गर्दै,

यी सबै आन्दोलनका आधारमा सम्पन्न भएको संविधानसभाको निर्वाचनमार्फत प्राप्त नेपालको संविधानको भाग २ अन्तर्गत रहेको नागरिकताको व्यवस्थामा रहेको लैंगिक विभेद सम्बोधन गर्न ध्यानाकर्षण गराउँदै,

सामन्तवादी पितृसत्तात्मक सामाजिक संरचनाका कारण स्थापित असमान शक्ति सम्बन्धको अन्त्य नभएसम्म नेपालमा भएको पछिल्लो राजनीतिक रूपान्तरणलाई सारभूत रूपमा संस्थागत गर्न सकिँदैन भन्ने मान्यतालाई आत्मसात गर्दै,

महिला आन्दोलनका सबै मुद्दाहरू वर्गीय आन्दोलनका मुद्दा हुन् भन्नेतर्फ सचेत हुन सबैलाई आग्रह गर्दै, देशमा सदियौँदेखि जरा गाडेको सामन्ती व्यवस्था र त्यसमा आधारित पुँजीवादी पितृसत्तात्मक राज्य व्यवस्थाबाट स्थापित विभेदकारी सामाजिक मूल्यमान्यताहरू, असमान उत्पादनका प्रणालीहरू र असमान भूमि व्यवस्थाहरूमा परिवर्तन नगरेसम्म जनादेश अनुरूपको परिवर्तन, नेतृत्वद्वारा अधि सारिएको समृद्धिसहितको समाजवाद एवं समाजवाद उन्मुख अर्थव्यवस्था स्थापित गर्नका लागि आधार एवम्, सन् २०३० सम्म मा पुरा गर्ने भनिएको दिगो विकासका लक्ष्यहरू नारामा मात्रै सीमित हुने यथार्थता बोध गर्दै,

त्यस्ता उत्पादनका सम्बन्धहरूमा परिवर्तन ल्याउन महिलाको श्रम, विशेषतः घरेलु, कृषि लगायतका अन्य सेवामूलक मानिएका श्रमहरूलाई औपचारिक श्रमको दायरामा ल्याई मर्यादित श्रमका रूपमा स्थापित गरि आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक रूपान्तरणको आधार तयार गर्दै महिलाको नेतृत्व, निर्णायक, जिम्मेवार र देश विकासमा पूर्ण सहभागी हुन सक्ने वातावरण निर्माण अविलम्ब गर्न अपिल गर्दै,

सरकारद्वारा महिला अधिकार सुनिश्चितताका लागि देखाइएको प्रतिबद्धता, महिला हिंसा विरुद्धको शुन्य सहनशिलताको उद्घोषप्रति सम्मान गर्दै, यो अवस्था देशमा रहेको विभेदपूर्ण सामाजिक सांस्कृतिक मूल्य मान्यताबाट सिर्जित हानिकारक परम्परागत अभ्यासहरूको अन्त्य विना सम्भव छैन भन्ने तर्फ ध्यानाकर्षण गराउँदै ,

पाठेघर खस्ने, प्रसव फिस्टुला, बढ्दो आत्महत्या, मानसिक समस्याहरू जस्ता बेलैमा रोकथाम गर्न सकिने प्रजनन/स्वास्थ्य समस्याहरूले लिएको व्यापकता, बलात्कार, यौन हिंसा, भ्रूण पहिचान गरी गरिने गर्भपतन जस्ता अपराधहरू बढ्दै गएको एवं पिडितले न्याय प्राप्त गर्न अभै कठिन रहेको स्थिति तर्फ सचेत गराउँदै ,

हानिकारक परम्परागत अभ्यासहरू र महिलाको आफ्नो शरीरमाथि आफ्नो अधिकार र नियन्त्रण हुन नसकेको स्थिति नै यो अवस्था हुनुको जड कारण हो भन्नेतर्फ गम्भीर हुन सबैलाई आग्रह गर्दै,

भुकम्पपछिको पुनर्निर्माणमा भएका ढिलासुस्तीले प्रभावितहरु विशेषतः महिला तथा अपांगता भएका व्यक्तिहरुमा परेका थप असरहरुप्रति गम्भीर ध्यानाकर्षण गराउँदै, भुकम्पबाट सबैभन्दा बढी प्रभावित महिलाहरुलाई पुनर्निर्माण कार्यको निर्णायक तहमा अविलम्ब समावेश र सहभागि गराई पुनर्निर्माणका कार्यहरुलाई द्रुत गति दिई नागरिकहरुको सुरक्षित तवरले बाँच्न पाउने अधिकार सुनिश्चित गर्न जिम्मेवार बन्न सचेत गराउँदै,

महिला आन्दोलनको लामो र कठिन संघर्षको प्रतिफलस्वरूप स्थानीय तहको निर्वाचन मार्फत महिलाको नेतृत्व स्थापीत भएता पनि यस निर्वाचनमा महिलालाई दोस्रो दर्जाको नागरिकको रूपमा गरिएको व्यवहारप्रति खबरदारी गर्दै, राज्यसत्ताको नेतृत्वमा महिलाको नेतृत्वदायी सहभागिताका सन्दर्भमा प्राप्त उपलब्धिको रक्षा गर्न स्थानीय तहदेखि नै सचेततापूर्वक कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने आवश्यकताबोध गर्दै,

मानवअधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र १९४८; नागरिक तथा राजनैतिक अधिकार सम्बन्धी प्रतिज्ञापत्र १९६६; आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार सम्बन्धी प्रतिज्ञापत्र १९६६; सबै किसिमका जातिय भेदभाव उन्मुलन गर्ने सम्बन्धी महासन्धि १९६५; महिला विरुद्ध हुने सबै किसिमका भेदभाव उन्मुलन सम्बन्धी महासन्धि १९७९; यातना तथा अन्य क्रूर अपमानजनक व्यवहार विरुद्धको महासन्धि १९८४; बालअधिकार महासन्धि १९८९, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुका अधिकारसम्बन्धी महासन्धि २००६, आइ. एल. ओ. महासन्धिहरु लगायत विभिन्न मानवअधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय दस्तावेजहरुले सुनिश्चित गरेका महिलाको मानवअधिकार तथा मौलिक स्वतन्त्रताहरुको सम्मान गर्न प्रतिबद्ध रहने उद्घोष गर्दै एवम सबै पक्षको प्रतिबद्धता माग गर्दै,

काठमाण्डौमा २०७४ फागुन ८ गतेदेखि १० गतेसम्म, काठमाडौं महानगरपालिकाको सह आयोजनामा राष्ट्रिय सभागृहमा आयोजित प्रदेश नम्बर ३ को प्रदेशस्तरीय यस महिलामञ्चमा उपस्थित हामी ३ सय भन्दा बढीको संख्यामा रहेका स्थानीय तहका जनप्रतिनिधिहरु, महिला मानवअधिकारकर्मी र नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरु यस मञ्चबाट यो १० बूँदे घोषणापत्र जारी गर्दछौं ।

हाम्रा घोषणाहरु :

१. राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक रुपान्तरणका लागि **महिलाको समानुपातिक, समावेशी, संलग्नता सहितको निर्णायक नेतृत्व अभ्यासका** लागि विशेष योजना कार्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयन गर्न नेतृत्व र सहकार्य गर्नेछौं ।

२. सबै प्रकारका **हानिकारक प्रथालाई अपराधको** रूपमा ग्रहण गरी त्यस्ता सबैखाले हानिकारक परम्परामा आधारित भई गरिने अपराध अन्त्य गर्ने **छाता कानूनको निर्माण** साथै स्थानीय स्तर देखि **राष्ट्रिय तहसम्म रणनीति** बनाई लागू गर्न नेतृत्व लिनेछौं ।

३. महिलाको **प्रजनन तथा यौन स्वास्थ्य अधिकार सुनिश्चितताका लागि आवश्यक नीति निर्माण** गरि **स्वास्थ्यलाई पूर्ण रूपले परिभाषित गर्दै यौनिकता र महिलाको स्वास्थ्यलाई प्रभाव पार्ने सबै प्रकारका विभेदपूर्ण व्यवहारहरुको अन्त्य गर्न** नेतृत्व एवं सहकार्य गर्नेछौं ।

४. **संविधानले सुनिश्चित गरेको नागरिकको आधारभुत अधिकार (गाँस, बास, कपास, शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारको) पूर्ण कार्यान्वयनका लागि भूमीहिन किसान, अपांगता भएका व्यक्ति, सुकुम्बासी तथा विपन्न र सीमान्तकृत समुदायका महिलाको भूमि तथा सुरक्षित बासमाथिको अधिकारको सुनिश्चितता साथै स्थानीय स्रोत साधनमा पहुँच कायम गर्न नीति निर्माण गरी वडास्तरबाटै आवश्यक कार्यान्वयन गर्न** नेतृत्व र सहकार्य गर्नेछौं ।

५. घरेलु लगायत सबै **सेवामूलक कामलाई उत्पादनमूलक कामको रूपमा गणना गर्दै** हरेक क्षेत्रमा क्रियाशील श्रमिक महिलाको **समान कामको समान ज्यालाको** व्यवहारिक कार्यान्वयन साथै **महिलालाई राजनीतिक, सामाजिक साथै आर्थिकरूपमा सशक्त बनाउन** नेतृत्व र सहकार्य गर्नेछौं ।

६. महिलाभिन्न पनि अपाङ्गता भएका, दलित, जनजाति, मुस्लिम, मधेशी, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यक, एच.आई.भी. संक्रमित, बेचबिखनबाट प्रभावित, द्वन्द्व प्रभावित, हिंसा प्रभावित, एकल आमा एवं विधवा महिलाहरूका फरक फरक आवश्यकता हुन्छन् भन्ने तथ्य अङ्गिकार गरी राज्यका हरेक संरचनामा विशेष व्यवस्था गर्दै समानुपातिक प्रतिनिधित्व सुनिश्चितताका लागि समुदाय तहदेखि नै पहल गर्दै राज्यका सबै तह र संरचनाहरूमा यी सवालहरू सुनिश्चित गर्न नेतृत्व एवं सहकार्य गर्ने छौं,

७. महिलाको बंशीय हकलाई संवैधानिक संरक्षण प्रदान नगरिएसम्म महिलाको आत्मसम्मान पूर्वक बाँच्न पाउने वातावरण निर्माण हुन नसक्ने र महिलाको पराधिनताको अन्त्य नहुने तथ्यप्रति ध्यानाकर्षण गराउँदै अबिलम्ब संबिधान संशोधन गरी नागरिकतामा महिलाको समान हक स्थापित गर्न माग गर्दछौं,

८. प्राकृतिक विपत्तिका बेलामा सधैं महिलाहरू थप जोखिममा पर्ने यथार्थताप्रति सचेत हुँदै पुर्ननिर्माणका हरेक निर्णायक प्रक्रियामा महिला, अपांगता भएका व्यक्तिहरू, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक व्यक्तिहरूको समावेशी सहभागिता सुनिश्चितताका लागि पहल गर्ने प्रतिबद्धताका साथ स्थानीय तहमा हुने पुनर्निर्माणलाई महिलामैत्री तथा अपांगमैत्री बनाउन नेतृत्व लिनेछौं र उसका लागि साभेदारी र समन्वय गर्नेछौं ।

९. सामाजिक र सांस्कृतिक रुपान्तरणका लागि संरचनागत विभेदविरुद्ध आवाज उठाएकै कारण महिला मानव अधिकार रक्षकहरू असुरक्षित रहेको तर्फ ध्यानाकर्षण गराउँदै महिला मानवअधिकार रक्षकहरूको पहिचान, मान्यता र सुरक्षाको ग्यारेण्टी गर्न राष्ट्रिय रुपमा नीति बनाई प्रदेश तथा स्थानीय तहसम्म उत्तरदायी संयन्त्र निर्माणको जोडदार माग गर्दछौं ।

१०. संबिधानले दिएको सामाजिक सुरक्षाको हक कृषि, गिट्टी कुट्ने, घरेलु श्रमिक जस्ता विभिन्न जोखिमपूर्ण, मनोरञ्जन लगायतका अनौपचारिक क्षेत्रमा कार्यरत महिलाहरूले समेत प्राप्त गर्न सक्ने स्थिति निर्माण गर्न समुदाय तहदेखि नै नेतृत्व एवं सहकार्य गर्ने प्रतिबद्धताका साथ यसका लागि आवश्यक नीतिगत व्यवस्थाको निर्माणका लागि माग गर्दै यसको नेतृत्व लिनेछौं ।

हामी स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि, महिला मानव अधिकार रक्षकहरू, सामाजिक न्याय तथा लोकतन्त्रप्रति विश्वास राख्ने सम्पूर्ण नागरिक समाजका प्रतिनिधि आफ्नो तर्फबाट महिलाको मानव अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धनकालागि प्रतिबद्धता जाहेर गर्दै, यो घोषणापत्र अनुरूपका व्यवस्था स्थानीयतह देखि नै स्थापित गर्न/गराउन निरन्तर अभियानरत तथा प्रतिबद्ध रहनेछौं ।

काठमाडौं,
फाल्गुण १०, २०७४

प्रदेश

नम्बर

३